

UDK: 811.163.6'243:371.275:378.68:061.6(497.4)

Pregledni znanstveni rad

Prihvaćen za tisak: 7. listopada 2008.

Centar za slovenski kao drugi/strani jezik: činjenice i perspektive

Ina Ferbežar

Ljubljana, Slovenija

Centar za slovenski jezik kao drugi/strani djeluje u sklopu Odsjeka za slovenistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani. On je središnja slovenska ustanova koja razvija cjelokupnu infrastrukturu za postizanje, provjeravanje i potvrđivanje znanja slovenskog jezika kao drugog/stranog. Ima pet programa: 1. Seminar slovenskog jezika, literature i kulture (od 1964. godine), 2. Simpozij Razdoblja namijenjen istraživačima slovenskog jezika, literature i kulture u Sloveniji i inozemstvu, 3. Slovenski na stranim sveučilištima, koji sudjeluje s 50 sveučilišta u svijetu, 4. Tečajevi slovenskog organiziraju tečajeve, posebice u Sloveniji, 5. Ispitni centar, provodi vanjsko provjeravanje jezičnoga znanja i brine se o cjelokupnom sustavu certificiranja znanja slovenskog kao drugog/stranog jezika. Osim navedenih programa djelatnost Centra povezuju i programi Obrazovanje, koji organizira raznovrsne oblike seminara za učitelje i lektore te testatore slovenskog kao stranog jezika te im nudi odgovarajuću stručnu i obrazovnu potporu, te Izdavaštvo, koje se brine o tisku udžbenika, priručnika i drugih materijala u sklopu djelatnosti Centra. Centar sudjeluje u raznim domaćim i stranim projektima, a osim toga u sklopu njega istražuju se brojne teme vezane za slovenski kao drugi/strani jezik.

0. Sociolingvistički okvir

Sve intenzivniji globalizacijski procesi često potiču pitanje hoće li još uopće itko učiti jezike s razmjerno malim brojem govornika kakav je na primjer slovenski jezik i tko će ih učiti. Ipak, kretanja u Sloveniji pokazuju upravo suprotno: očito je jezik zanimljiv sve većem broju ljudi koji bi željeli ovdje živjeti i raditi, a i onima koji bi se željeli samo upoznati s njegovim kulturnim i civilizacijskim sadržajem. Za ekonomske doseljenike iz nekadašnjih

jugoslavenskih republika Slovenija je oduvijek bila zanimljiva, a zbog poznatih okolnosti na području bivše Jugoslavije osobito se u prvoj polovici 90. godina prošloga stoljeća priljev osoba s toga područja još povećao (usp. u nastavku). Pridruživanjem Europskoj uniji Slovenija je postala zanimljiva i drugima, osobito iz istočnih dijelova Europe. U tako promijenjenim društvenim prilikama skokovito se povećavaju potrebe stranaca za znanjem slovenskoga kao drugoga/stranoga jezika. Prigodom migracija s jedne se strane povećava potreba onih koji dolaze u Sloveniju za znanjem jezika društva u koje se žele integrirati, a s druge strane i slovensko društvo sve više postaje svjesno toga što je znanje jezika, prije svega što je znanje slovenskoga jezika kao drugoga/stranoga jezika, s čime su povezana i njegova očekivanja o jezičnom ponašanju stranaca.¹ U očekivanja društva pripadaju naravno i zahtjevi društva koje zakonski “propisuje” stupanj jezičnoga znanja na najrazličitijim područjima.²

1. Aktivnosti Centra za slovenski jezik kao drugi/strani jezik

Takvim se društvenim (i jezičnim) uvjetima pokušavamo prilagođavati i u Centru za slovenski jezik kao drugi/strani jezik³ na Odsjeku za slovenistiku na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Ljubljani (www.centerslo.net). U njegovu sklopu trenutačno djeluje pet programa i dvije aktivnosti koje pokrivaju specifična područja slovenskoga jezika kao drugoga/stranoga jezika. *Tečajevi slovenskoga jezika* namijenjeni su promociji slovenskoga jezika u Sloveniji i tečajevi slovenskoga jezika kao drugoga/stranoga jezika organiziraju se za najrazličitiju publiku.⁴ U školskoj godini 2007/08. čak 50 sveučilišta

¹Rezultati ankete javnoga mnijenja provedene u travnju 2002. na Institutu za društvene znanosti — Centru za istraživanje javnoga mnijenja na Fakultetu za društvene znanosti Sveučilišta u Ljubljani pokazali su — pomalo iznenađujuće — da su očekivanja Slovenaca o tom znanju prilično visoka. Većina ih je smatrala da za život i rad u Sloveniji znanje slovenskoga jezika za potrebe svakodnevnoga sporazumijevanja nije dovoljno, već da bi stranci morali naučiti slovenski jezik (dakle i znati) do te mjere da bi mogli razgovarati i pisati i o složenijim temama. Iz odgovora se nije moglo zaključiti koga ispitanici smatraju strancem. Naime, odnos prema strancima različitoga podrijetla prilično se razlikuje: kritičnost prema stranim govornicima slovenskoga jezika koji dolaze s tzv. Zapada obično je puno manja nego prema nekadašnjim sudržavljanima.

²Kratak pregled jezične politike ponuđen je u radu Ferbežar i Stabej (2002), usp. također Ferbežar i Pirih-Svetina (2004).

³Centar se postupno razvijao od 1965. godine, kada je organiziran prvi Seminar slovenskoga jezika, literature i kulture, u centar koji se brine ne samo za neprestanu i produbljenu (stručnu) informaciju o slovenskom kulturnom stvaralaštvu, osobito jeziku i literaturi (Pogorelec 1999: 11), već i u istraživački centar na širem području slovenskoga jezika kao drugoga/stranoga jezika.

⁴U taj program pripadaju već tradicionalne Ljetna, Zimska i Cjelogodišnja škola slovenskoga jezika, pridružuje im se najmlađa Ljetna škola za mladež (prvi put izvedena 2006. godine), a u sklopu tečajeva održavaju se i brojni kraći tečajevi za različitu publiku

široj svijetu i u gotovo svim europskim državama u svoje studijske programe uključuju i slovenski jezik; slovenistička se diploma može dobiti čak na 21 europskom sveučilištu. Taj dio promocije slovenskoga jezika pokriva program *Slovenski jezik na stranim sveučilištima*, koji organizira lektorate u pojedinim državama i održava kontakte s tamošnjim nastavnicima i sveučilištima. Upravo zbog međunarodnih sveučilišnih veza na kojima se zasniva taj program njegova važnost nadilazi samo stručne okvire i pripada u širi nacionalni, odnosno državni interes (Vidovič-Muha 1999: 27) budući da se u sklopu programa organiziraju i brojni zapaženi promocijski projekti.⁵ Najstariji program Centra, *Seminar slovenskoga jezika, literature i kulture* (usp. nap. 3), u 2008. godini već je 44. ljetu zaredom ponudio posebne tečajeve i predavanja na izabranu aktualnu temu s područja slovenistike.⁶ Cilj je susreta slavističkome svijetu i drugim stručnjacima posredovati autentično znanje o jeziku, literaturi, kulturi i nacionalnim problemima Slovenaca (Derganc 1999: 17). Namijenjen je stranim slavistima, odnosno slovenistima, onima koji se tim područjem tek počinju baviti (npr. studenti) i već afirmiranim stručnjacima. Potonjima je namijenjen međunarodni znanstveni humanistički simpozij *Razdoblja u slovenskome jeziku, literaturi i kulturi*. U problemskoj je jezgri simpozija *Razdoblja* kulturološki vidik slovenistike, a osmišljen je tako da omogućuje kritično predstavljanje slovenske humanističke misli s obzirom na europsko vrijeme i prostor (Vidovič-Muha 2002: 35).⁷ Peti je program *Ispitni centar*, koji je službeno ovlašten za provjeravanje i certificiranje znanja slovenskoga jezika kao drugoga/stranoga jezika (v. poglavlje 1.1.). Kao vezne djelatnosti u sklopu Centra za slovenski jezik djeluju još i *Izdavaštvo*, koje se brine o izdavanju udžbenika, priručnika za učitelje, zbornika i brojnih drugih materijala, i *Obrazovanje*, koje nudi infrastrukturu za odgovarajuće stručno osposobljavanje učitelja slovenskoga jezika kao drugoga/stranoga jezika, ispitivača na ispitima, autora ispitnih materijala itd. Centar je ujedno i središte istraživačke djelatnosti za područje slovenskoga jezika kao drugoga/stranoga jezika. Na ovome mjestu valja spomenuti barem neke istraživačke, odnosno aplikativne projekte koji su bili i još su uvijek u tijeku u sklopu Centra za slovenski jezik: objavom *Komunikacijskoga praga za slovenski jezik* (slovenska verzija stupnja *Threshold Level* — B1) godine 2004. slovenski se jezik pridružio drugim europskim jezicima i svo-

(također za prevoditelje i tumače u EU). Ovdje pripadaju i sve masovniji tečajevi namijenjeni studentima koji u Sloveniju dolaze u sklopu programa Erasmus (od 2003. godine njihov broj skokovito raste, tako da posljednjih godina svaki semestar tečaja u sklopu Centra pohađa više od 100 studenata iz čitave Europe).

⁵Npr. projekti: *Prevodenja slovenskih literarnih djela* (2004), *Svjetski dani slovenskoga filma* (2005), *Svjetski dani slovenske literature* (2006) i dr.

⁶Seminar 2008. godine nosi naslov *Slovenski jezik, literatura, kultura i mediji*.

⁷Na ovogodišnjem simpoziju sudionici će povodom 500. obljetnice Trubarova rođenja svoju istraživačku pozornost posvetiti razdoblju reformacije u Sloveniji.

je standarde na području učenja slovenskoga jezika kao drugoga/stranoga jezika počeo je približavati europskima. Projekt je 2003. dobio Europsko jezično priznanje. Godine 2006. javnosti je predstavljen interaktivni tečaj *Slovenski jezik na daljinu* (www.e-slovenscina.si); tečaj je u fazi nadgradnje i širenja. Najnoviji je projekt u sklopu Centra osmišljen za poučavanje djece u osnovnoj školi i odgovarajuću stručnu potporu učitelja koji u svoje razrede sa slovenskim jezikom kao prvim jezikom dobivaju i učenike čiji prvi jezik nije slovenski jezik. Slijede brojni međunarodni projekti: osim dvaju završenih Socratesovih projekata, Lingua 2 TiPS (*Testing in Polish and Slovene*) i promocijskoga Lingua 1 *Slavic Networking* (www.slavic-net.us.edu.pl), nagrađena Europskim jezičnim priznanjem 2004. i 2007., trenutačno traju još četiri: Grundtvigov SPICES (www.trainingspices.net; razvoj alata za učenje međukulturne komunikacije u završnoj je fazi), Lingua 2 *Tool for Online and Offline Language Learning* (kombiniran jezični tečaj na stupnju A2), Leonardo da Vinci LINT (www.travellang.org; slavenski jezici u turizmu) i Tempusov MaLTeCC (razvoj sustava provjeravanja i certificiranja znanja makedonskoga jezika kao stranoga jezika u Makedoniji) u “punom” su pogonu. Centar je i inače međunarodno aktivan — od 2000. godine član je prestižnoga međunarodnog udruženja europskih ispitnih centara ALTE (www.alte.org).

1.1. Provjeravanje i certificiranje znanja slovenskoga jezika

Godine 1994. vlada Republike Slovenije ovlastila je Centar za slovenski jezik kao drugi/strani jezik za vanjsko provjeravanje znanja i izdavanje odgovarajućih javno priznatih certifikata o tom znanju. Tu djelatnost u cijelosti preuzima program Ispitni centar (u nastavku IC), koji je u sklopu Centra za slovenski jezik kao drugi/strani jezik osnovan 1994. godine, iako su se ispiti iz tada aktivnoga znanja slovenskoga jezika provodili i prije.⁸ Godine 2000. napravljen je i prihvaćen trirazinski javno priznati edukacijski program za odrasle *Slovenski jezik za strance* (www.acs.si/programoteka) koji točno opisuje standarde znanja za svaku razinu posebno, a ujedno znači i osnovnu specifikaciju za ispite. Od tada se ispiti iz slovenskoga jezika kao neprvoga jezika provode na tri razine: osnovnoj, srednjoj i visokoj razini. Program je zasnovan na komunikacijskome modelu komunikacijske kompetencije i time se pokušava približiti međunarodnim standardima. Na njegov su koncept utjecali tada postojeći međunarodni afirmirani dokumenti, kao što su jezična mapa (portfolio),⁹ opis komunikacijskoga praga (*Threshold Level*) i dr. pa

⁸Podrobno o povijesti certificiranja slovenskoga jezika kao stranoga jezika vidi u Ferbežar i Pirih-Svetina (2004).

⁹Sredinom 90. godina prošloga stoljeća u Švicarskoj je razvijen *Portfolio Entwurf*.

se može govoriti i o podjednakosti sa stupnjevima koje je — nešto kasnije, ali na istim osnovama — preporučilo Vijeće Europe Zajedničkim europskim jezičnim okvirom (CEFR). Tako je osnovna razina podjednaka kao razina B1, srednja kao B2 i visoka kao C1.¹⁰

Kao što je rečeno, ispiti se zasnivaju na modelu komunikacijske kompetencije; autori programa komunikacijsku kompetenciju poimaju kao sastavljenu sposobnost.¹¹ Ispiti se sastoje od četiri ili pet podtestova, ovisno od razini.¹² Ispit je detaljno predstavljen na internetskim stranicama IC (www.centerslo.net), gdje su osim detaljnih informacija o pojedinoj razini dostupni i odgovori na najčešća pitanja kandidata te uzorci testova za svaku razinu posebno. Isto se tako IC 2006. godine pobrinuo da kandidati za svaku razinu imaju na raspolaganju i zbirke testova koji im mogu pomoći u pripremi za ispit.¹³ U sklopu *Tečajeva slovenskoga jezika* organiziraju se i provode 40-satni tečajevi pripreme za ispit.¹⁴

Ispiti se na osnovnoj razini organiziraju pet puta na godinu na trenutačno 18 ustanova po cijeloj Sloveniji, a ispite na obje više razine zbog manjih potreba (v. sljedeće poglavlje) za sada provodi isključivo IC, i to četiri puta na godinu. Datumi ispita određeni su godinu dana unaprijed.

Izvođači ispita učitelji su slovenskoga jezika koji imaju i posebna znanja u vezi s testiranjem slovenskoga jezika. Za stjecanje odgovarajućih znanja izvođača brine se IC osnovnom 16-satnom edukacijom i redovitim stručnim usavršavanjem, što praktično znači organizaciju i izvedbu dvaju seminara na godinu na kojima se izvođači ispita upoznaju s novostima i ujedno “kalibriraju” za ocjenjivanje proizvodnih dijelova ispita.¹⁵ Posebna, 30-satna edukacija organizira se i za radnu skupinu koja u sklopu IC priprema ispitne

---

¹⁰Može se govoriti isključivo o podjednakosti, a nikako ne o preciznoj usporednosti budući da slovenski ispiti dosad još nisu uvršteni na ljestvicu CEFR odgovarajućim standardiziranim postupcima (usp. i u nastavku).

¹¹Po programu slovenskoga jezika za strance čine je gramatička kompetencija, sociolingvistička kompetencija, diskurzna i strateška kompetencija.

¹²Podtestovi se odnose na pojedine komunikacijske aktivnosti; tako je ispit na osnovnoj razini sastavljen od podtestova čitanje, slušanje, pisanje i govorenje, a na obje više razine posebno se provjerava i gramatika. Ispiti su jednakovrijedni, za uspješno položen ispit na srednjoj i visokoj razini kandidati moraju biti uspješni na svih pet podtestova (granična je vrijednost 60%, odnosno na oba produktivna podtesta ocjena 2 na ljestvici s pet ocjena). Na osnovnoj je razini ocjenjivanje i bodovanje donekle prilagođeno zbog specifične populacije.

¹³Zbirka za svaku razinu osim detaljnoga opisa ispita sadržava i predstavljanja pojedinih zadataka i strategije za njihovo rješavanje, primjere ocijenjene pisane i govorne proizvodnje, tri uzorka testa s rješenjima i CD na kojemu su snimljeni podtestovi za slušanje (usp. Ferbežar 2006).

¹⁴Druge ustanove koje provode ispite same se brinu za pripremne tečajeve, pri čemu im IC nudi odgovarajuću stručnu potporu (u obliku obrazovnih seminara).

¹⁵Svake dvije godine IC statistički utvrđuje pouzdanost ocjenjivanja i usklađenost ocjenjivača.

materijale. Radna skupina za svoj rad ima na raspolaganju i neke priručnike koji su nastali u sklopu spomenutoga projekta TIPS.¹⁶

Budući da se ispiti provode i izvan matične ustanove, treba se pobrinuti s jedne strane za odgovarajuću standardizaciju ispitnih postupaka, a s druge strane za zaštitu osobnih podataka i tajnost ispitnih materijala. U tu je svrhu IC sastavio pravila o čuvanju ispitne tajnosti i izradio vrlo precizne upute za izvođače ispita kako treba teći ispitni postupak i kako ocjenjivači moraju bodovati i ocjenjivati ispite. Upute uključuju i pravila dobre prakse. U skrb za odgovarajuću standardizaciju i pouzdanost ocjenjivanja, osim već spomenutih seminara (usp. nap. 16), pripada i pregled riješenih ispitnih listića koji se vraćaju u IC (čitav je postupak centraliziran) i redovito nadgledanje (*monitoring*) ustanova koje provode ispite. Sva veća odstupanja od dogovorenih standarda za ustanovu izvođačicu ispita u krajnjoj fazi znače oduzimanje mjerodavnosti za provođenje ispita.

Svjedodžbe i druge dokumente izdaje isključivo IC na osnovi rezultata na ispitima. Svjedodžbe se trenutačno upotrebljavaju na nacionalnoj razini, ali se u IC nastoji dobiti i odgovarajuće međunarodno priznanje. Upravo je u tu svrhu 2008. godine u sklopu udruženja ALTE u tijeku vanjsko vrjednovanje (tzv. *auditing*) koje bi sve članove toga udruženja, ako to žele ostati, primorala na odgovarajuće ujednačavanje uz pridržavanje 17 minimalnih standarda koje su oblikovali i usvojili članovi udruženja (www.alte.org).

1.2. Slovenski jezik kao drugi/strani jezik u brojevima

Prema podacima godišnjih izvještaja Centra za slovenski jezik kao drugi/strani jezik u posljednjih pet godina samo na tečajevima Centra u Sloveniji¹⁷ slovenski je jezik učilo gotovo 4000 osoba (pogotovo iz EU, ali i SAD, Argentine i Kanade)¹⁸ s najrazličitijim motivima. Ispit iz znanja slovenskoga jezika po programu *Slovenski jezik za strance* u tom je razdoblju polagalo više od 10 000 kandidata, od toga najveći dio (više od tri četvrtine) na osnovnoj razini, a manji na srednjoj i visokoj razini. Kandidati za ispite na svim trima razinama (za razliku od sudionika na tečajevima) u više od 90% slučajeva dolaze iz nekadašnjih jugoslavenskih republika. Kao glavni motiv za polaganje ispita na osnovnoj razini većinom navode dobivanje

¹⁶Na raspolaganju im je *Priručnik za autore testnih materijala* (Ferbežar i Bajec 2004) i *Englesko-poljsko-slovenski pojmovnik s područja jezičnoga testiranja* (Ferbežar i sur. 2004), a za vrjednovanje ispita dostupni su također tzv. kontrolni upitnici za ispite.

¹⁷Podaci za druge institucije koje se bave poučavanjem slovenskoga jezika kao drugoga/stranoga jezika u Sloveniji nisu na žalost prikupljeni, a u inozemstvu u sklopu programa *Slovenski jezik na stranim sveučilištima* slovenski jezik svake godine uči više od 1 500 studenata.

¹⁸Iz SAD, Argentine i Kanade dolaze osobito sudionici slovenskoga podrijetla (potomci slovenske dijaspe).

slovenskoga državljanstva, na srednjoj razini upis na sveučilište, a na visokoj posao.¹⁹ Pojednostavljeno bismo mogli reći da ispiti nekako odslikavaju društveno-ekonomske prilike u državama bivše Jugoslavije.²⁰

Poredbeni podaci za zadnjih pet godina pokazuju da se zanimanje za učenje slovenskoga jezika povećava, a potreba za dobivanjem javno priznatoga dokaza o znanju slovenskoga jezika za službene svrhe donekle se smanjuje. Usporedba između podrijetla sudionika tečajeva i podrijetla kandidata za ispite pokazuje da slovenski jezik sustavno uče osobito oni kojima za boravak u Sloveniji nije potreban službeni certifikat o znanju slovenskoga jezika; naprotiv, oni kojima je takav dokaz potreban, npr. za dobivanje slovenskoga državljanstva, slovenski jezik većinom usvajaju nesustavno, iz okoline.²¹ Za to postoje različiti razlozi — jedan je sigurno srodnost jezika koja omogućuje brzo sporazumijevanje, a drugi je razlog najvjerojatnije dublji i može se objasniti povijesnim i sociolingvističkim okolnostima života u zajedničkoj državi gdje jezik, odnosno jezike sudržavljana nije trebalo znati. Tu ne smijemo zanemariti još dvije činjenice: kod ekonomske migracije u Sloveniju često je riječ o osobama koje nisu svjesne potrebe za sustavnim učenjem slovenskoga jezika²² ili im pak — usprkos želji za učenjem — to ne omogućuje njihov financijski položaj. Posljedica je tako nesustavnoga usvajanja slovenskoga jezika oblikovanje različitih kodova koji su obilježeni snažnim jezičnim prijenosima iz prvih jezika.²³

¹⁹Zanimljiv je podatak da gotovo dvije trećine svih kandidata koji su polagali ispit na visokoj razini dolaze s područja medicine. Posljednjih se godina broj stranih zdravstvenih djelatnika još povećava. Trenutačna situacija u slovenskome zdravstvu stranim liječnicima — pogotovo iz Hrvatske i Srbije — omogućuje zapošljavanje u Sloveniji. Kandidati za ispite iz znanja slovenskoga jezika na srednjoj razini, koji je uvjet za upis na drugu godinu većine fakulteta Sveučilišta u Ljubljani i Sveučilišta u Mariboru, studenti su prve godine (puno ih dolazi iz Istre budući da je za njih Ljubljana bliže sveučilišno središte od npr. Zagreba ili Splita).

²⁰Na osnovnoj se razini ti uvjeti odslikavaju donekle s odmakom budući da doseljenici predaju molbu za slovensko državljanstvo tek nakon deset godina života u Republici Sloveniji. Početkom novoga tisućljeća primijetio se priličan porast broja kandidata iz BiH, a posljednje dvije godine jako raste broj kandidata iz albanskoga govornoga područja koji predaju molbe za slovensko državljanstvo. Na visokoj razini ispiti pokazuju trenutačne prilike u slovenskome zdravstvu i ekonomske uvjete liječnika u Hrvatskoj i Srbiji.

²¹Zanimanje za sustavno učenje slovenskoga jezika utvrdili smo kod kandidata kojima je certifikat o znanju slovenskoga jezika potreban osobito na visokoj razini, ali ti kandidati najčešće uče slovenski jezik izvan Slovenije, dakle u svojim matičnim zemljama.

²²Za nju je najčešće karakteristična loša funkcionalna pismenost i u prvome jeziku.

²³Takvi ograničeni kodovi mogu se u procesu fosilizacije razviti dalje u međujezike, a u nekim okolinama možemo čak govoriti i o pidžinizaciji. Ta je problematika u Sloveniji još premalo istražena. Neka su manja istraživanja predstavljena u radovima Požgaj-Hadži i Ferbežar (2001), Požgaj-Hadži i Ferbežar (2005), Pirih-Svetina i Ferbežar (2005).

2. Umjesto zaključka: kako dalje

S obzirom na predstavljene podatke, položaj slovenskoga jezika u Republici Sloveniji ne izaziva zabrinutost. Istina je da se osim slovenskoga, pogotovo kada je riječ u pristupu informacijama, sve više upotrebljava engleski jezik i da engleski ima glavnu ulogu u međunarodnoj komunikaciji kada se osobe s različitim prvim jezicima žele sporazumjeti (Stabej 2001). Međutim, predstavljeni podaci pokazuju da se stranim govornicima još čini (kao što se vidi iz brojeva čak sve više) vrijedno učiti i jezik s malobrojnim govornicima kao što je slovenski jezik. Najvjerojatnije im se čini samo po sebi razumljivo da će, ako se žele aktivno uključiti u slovenski društveni život, morati naučiti slovenski jezik. Jasno je i to da za to moraju imati na raspolaganju dovoljno mogućnosti. Poteškoće se mogu javiti u slučajevima kada država postavlja službene zahtjeve za znanjem jezika — ako znanje zahtijeva, mora najvjerojatnije u odgovarajućoj mjeri i ponuditi pristup tom znanju.²⁴ Komunikacijska kompetencija može se odgovarajuće graditi samo ako pojedinac ima mogućnosti za aktivno susretanje s jezikom, u našem slučaju sa slovenskim jezikom. Osiguravanje odgovarajućih društvenih okolnosti nije međutim samo zadaća slovenskoga jezikoslovlja, već i čitavoga društva.²⁵ Centar za slovenski jezik kao drugi/strani jezik već niz godina preuzima ulogu poticatelja učenja slovenskoga jezika kao drugoga/stranoga jezika i svoje aktivnosti iz godine u godinu prilagođuje novim potrebama: s jedne strane pripremom nastavnih materijala i organizacijom različitih tečajeva te stručnih susreta, a s druge istraživačkom djelatnošću sa širega područja primijenjenoga jezikoslovlja te upoznavanjem stručne i šire javnosti sa svojim radom.

U ishodište daljih istraživanja trebat će staviti korisnika — stranoga govornika slovenskoga jezika. S jedne strane trebat će istražiti društveni i jezični profil govornika slovenskoga jezika kao drugoga/stranoga jezika i njihovu komunikacijsku kompetenciju. U tom bi okviru trebalo istražiti i to kako se u određenom vremenu ona mijenja (i biva promijenjena).²⁶ Zato se u Centru razmišlja o izradi korpusa usvajanja slovenskoga jezika kao dru-

²⁴U tom slučaju nije dovoljna samo ponuda tečajeva, izrada nastavnih materijala i sl., već vjerojatno i odgovarajuće financiranje, odnosno sufinanciranje. Sufinanciranje tečajeva ili ispita za mnoge bi strane govornike slovenskoga jezika sigurno značilo (dodatnu) motivaciju za sustavno učenje.

²⁵Još je premalo istraženo što se s komunikacijskom sposobnošću stranih govornika slovenskoga jezika događa nakon završenoga tečaja, odnosno položenoga ispita. Jasno je da je izložena promjenama: ovisno o motivaciji pojedinca, a konačno i o mogućnosti koje mu pruža društvo može napredovati — ili nazadovati.

²⁶Veće longitudinalno istraživanje razvoja komunikacijskih kompetencija u stranih govornika slovenskoga jezika na tečajevima Centra provedeno je tijekom 1999/2000. (usp. Piriš-Svetina 2005), a manja istraživanja odvijaju se u sklopu diplomskih seminara na dodiplomskome studiju.

goga/stranoga jezika (usp. Stritar 2006). On bi s jedne strane omogućivao prilagodbu nastavnih planova onima koji slovenski jezik još uče, a s druge strane otvorao mogućnosti za produbljenije istraživanje procesa usvajanja komunikacijske kompetencije na slovenskom jeziku kao drugom/stranom jeziku, nastajanja i značajki međujezika i sl. U istraživanje razvoja komunikacijske kompetencije u slovenskome jeziku trebat će uključiti i djecu. S time u vezi u Centru se nastoji poučavanje djece proširiti na čitavu školsku vertikalu.

Što se tiče vanjskoga provjeravanja znanja slovenskoga jezika, posebna pozornost bit će posvećena vrlo zahtjevnome prilagođavanju postojećih standarda i ispita Zajedničkom europskom jezičnom okviru (CEFR), koji se na slovenski jezik još prevodi, a u vezi s time vjerojatno i odgovarajućoj pravno-formalnoj regulaciji. Također će biti zanimljive posljedice koje takvo provjeravanje ima za one kojima je potrebna javno priznata potvrda o znanju za službene svrhe (tzv. *impact*). U sklop provjeravanja pripadala bi istraživanja stručnih jezika za različita profesionalna područja, što će zahtijevati širenje polja istraživačkoga rada i u odnosu prema domaćim govornicima i njihovoj komunikacijskoj kompetenciji. To pak znači odgovarajuće širenje istraživanja i na područje slovenskoga jezika kao prvoga jezika. I konačno: bit će potrebna detaljnija istraživanja odnosa izvornih govornika prema stranima — i obratno.²⁷ Tako ćemo postaviti čvršće temelje za istraživanje međukulturne komunikacije.

3. Literatura

- Derganc, A. (1999) Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, u M. Bešter i E. Kržišnik (ur.) *Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik*, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 17–26.
- Ferbežar, I. i Pirih-Svetina, N. (2002) *Izobraževalni programi, Izobraževanje odraslih, Slovenščina za tujce*, Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Ferbežar, I. i Bajec, B. (2004) *Priručnik za avtorje testnih gradiv*, Krakow: TaiWpn Universitas.
- Ferbežar, I. i sur. (2004) *Sporazumevalni prag za slovenščino*, Ljubljana.
- Ferbežar, I. i sur. (2004) *Slovenski pojmovnik s područja jezikovnega testiranja*, Krakow: TaiWpn Universitas.
- Ferbežar, I. i Pirih-Svetina, N. (2004) Certificiranje slovenščine kot drugega jezika: zgodovina in perspektive, *Jezik in slovstvo* 3–4: 17–34.
- Ferbežar, I. i Stabej, M. (2002) Slovene as a second language: infrastructure and language policy, *Strani jezici* 3–4: 235–243.

---

²⁷Usp. Požgaj-Hadžić i Balažić-Bulc (2005) te Požgaj-Hadžić i Balažić-Bulc (2007).

- Ferbežar, I. (2006, ur.) *Izpitni iz znanja slovenščine na osnovni, srednji in visoki ravni; Zbirke testov*, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik FF UL (tri publikacije).
- Godišnja izvješća Centra za slovenski jezik kao drugi/strani jezik.
- Pirih-Svetina, N. (2005) *Slovenščina kot tuji jezik*, Domžale: Izolit.
- Pirih-Svetina, N. i Ferbežar, I. (2005) Slovenščine tujejezičnih govorcev, *Jezik in slovstvo* 6: 3–15.
- Pogorelec, B. (1999) Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, u M. Bešter i E. Kržišnik (ur.) *Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik*, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 7–15.
- Požgaj-Hadži, V. i Balažic-Bulc, T. (2005) Meje (ne)tolerantnosti do govorcev slovenščine kot tujega jezika u V. Mikolič i K. Marc Bratina (ur.) *Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije*, Koper : Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales : Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 245–253.
- Požgaj-Hadži, V. i Balažic-Bulc, T. (2007) Stereotipi o govornicima stranih jezika = Stereotypes about foreign language speakers, *21. međunarodni znanstveni skup Jezična politika i jezična stvarnost*, Zagreb, Split: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 41, 86.
- Požgaj-Hadži, V. i Ferbežar, I. (2001) Tudi to je slovenščina u I. Orel (ur.) *37. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, 25. 6.–14. 7. 2001., Zbornik predavanj, Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, 57–68.
- Požgaj-Hadži, V. i Ferbežar, I. (2005) Tekst između slovenskog i srpskog jezika : (tipične pisane pogreške na ispitima iz znanja slovenskog kao drugog jezika), *Prilozi proučavanju jezika*, 36: 137–146.
- Stabej, M. (2001) Bo en jezik dovolj? Večjezičnost v enojezičnosti u A. Vidovič Muha (ur.) *Slovenski knjižni jezik — aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje, Obdobja, Metode in vrsti*, 20, Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik.
- Stritar, M. (2006) Merila za oblikovanje korpusov usvajanja tujega jezika, *Jezik in slovstvo*, 5: 59–74.
- Vidovič-Muha, A. (1999) Slovenščina na tujih univerzah u M. Bešter i E. Kržišnik (ur.) *Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik*, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 27–33.
- Vidovič-Muha, A. (2002) Simpozij obdobja 20: Slovenski knjižni jezik — aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje. Ob 450-letnici izida prve slovenske knjige u J. Zemljarič Miklavčič, (ur.) *Poročilo Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik 2000/01*, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, 33–36.

Internetske stranice:

www.centerslo.net
www.acs.si/programoteka
www.e-slovenscina.si
www.slavic-net.us.edu.pl
www.trainingspices.net
www.travelland.org
www.alte.org

Centre for Slovenian as a Second/Foreign Language: facts and perspectives

Centre for Slovenian as a Second/Foreign Language within the Department of Slovene Studies of the Faculty of Arts, University of Ljubljana is the central institution in Slovenia that develops the complete infrastructure for mastering, testing and certification of Slovenian as a second/foreign language. The Centre runs five programs: 1. the oldest Seminar of the Slovenian language, literature and culture (since 1964), 2. Symposium Periods intended for researchers of the Slovenian language, literature and culture in Slovenia and abroad, 3. Slovenian at foreign universities — collaboration with 50 universities in the world, 4. Slovenian language courses — organization of courses, notably in Slovenia, 5. Examination centre — external assessment of language proficiency and coordination of the overall certification system of Slovenian as a second/foreign language. In addition to the mentioned programs, the Centre activities include the following programs: Education — organization of various seminars for teachers, instructors and testators of Slovenian as a foreign language along with relevant professional and educational support, and Publishing — publication of textbooks, manuals and other materials within the scope of the Center's activities. The Centre participates in various domestic and international projects, and conducts research on numerous themes relating to Slovenian as a second/foreign language.

Key words: Slovenian as a Second/Foreign Language, Centre for Slovenian as a Second/Foreign Language, language testing, Examination centre

Ključne riječi: slovenski jezik kao drugi/strani, centar za slovenski jezik kao drugi/strani, jezično testiranje, ispitni centar